

SVOBODNA SLOVENIJA

ANO (LETO) XXVIII (22)

No. (štev.) 11

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

13. marca 1969

Ob nastopu predsednika Caldera v Venezueli

Caracas, 26. februarja 1969.

Kot duhovnik nisem najbolj poklican in primeren, da pišem o teh političnih rečeh. Pa naj se oglasim kot državljani, saj sem tudi to in kot tak sem pri zadnjih volitvah tudi volil. Volilni sistem je tu še primitiven, „moderen“ in praktičen pred 100 leti, ko je bil narod še nepismen. Danes pa malo zastarel, posebno še ob tolikih strankah, kot jih je tu. Vsaka stranka se namreč od druge loči pri volitvah po barvi svojega volilnega glasu. Tako smo imeli 6 kandidatov za predsednika s šestimi različnimi barvami. Ostale državne oblasti smo volili z manjšimi listki. Vsaka stranka je imela svojo različno barvo. Bilo je 52 strank in toliko barvnih listkov pri volitvah. Cela mavrica. Težko je izbrati med tolikimi barvami svoj in pravi glas. To se je videlo še pri štetju, saj kar niso mogli prešteti vseh glasov.

Končno je bil le proglašen kot zmagovalci: dr. Rafael Caldera, kandidat krščanskih demokratov, ki se tu imenuje COPEY. Po uradnem štetju je bila razlika kaj mala: 33.000 od drugega, vladnega kandidata. A zadostna, da je bil proglašen kot prihodnji predsednik.

11. marca bo dosedanji predsednik predal oblast novemu. Ta dogodek je toliko bolj pomemben, ker bo predaja ne le od enega moža na drugega, pač pa ene stranke na moža druge stranke. Mnogi sodijo, da se bo za deželo začela nova doba, doba ne le kršč. demokratske stranke, pač pa doba nove izredne osebnosti Caldera.

Caldera je res edinstven v deželi. Dvajset let se bori na demokratski način za boljše čase svojega ljudstva na podlagi kršč. dem. načel. Iz tega se razvodi njegova izredna vztrajnost, a omenem demokratičnost. Na predvečer volitev, ko so vsi drugi kandidati še rohneli proti njemu, je sam na zaključnem govoru tako lepo in skromno dejal: V volilni kampanji sem ljudstvu izročil in razlagal program našega bodočega dela. O iskrenosti mojih besed je lahko vsak sam prepričan, saj me ves narod pozna. Od vas, volilci, ljudstvo, zavisi. Če sem vreden zaupanja, in bom izvoljen, obljubim storiti vse za razvoj naroda. Če pa ne, bom pa tudi sprejel veredikt svojega naroda kot do sedaj in ostal le navaden državljani.

Tako nekako je bil zadnji volilni govor novega predsednika, ki izraža njegovo plemenitost in demokratičnost.

Dr. Caldera je 53 let star. Po poklicu je odvetnik, a je obenem sociolog, literat in politik. Zna menda sedem jezikov. Ob tej figuri celo nasprotniki nestrno pričakujejo trenutka, da prevzame odgovornost dežele v svoje roke v upanju, da bo v polnosti in uspešno vodil usodo svojega naroda 5 let. Je veren človek pogostega obhajila. Kot politik vodi stranko 21 let modro in z avtoriteto. Ti dve lastnosti sta posebno potrebni v sedanjih razmerah, ko vse ustanove preživljajo krize: napetost med krili: med levim in desnim krilom. Le avtoriteta Caldera je uspešno premostila krizo v kršč. demokratski stranki, ki jo je pred kakima dvema letoma povzročila mladinska študentska veja. Začeli so gonjo proti severnoameriškemu kapitalizmu in naglašali potrebo po takojšnji spremembi, revolucionarni. Če treba, strukture v komunistarni socialni sistem. Duša te kampanje sta bila predsednik in tajnik mladinske veje kršč. demokratov (imenovane Juventud revolucionaria copeyana). Mnogi so videli delitev stranke pred vrati, drugi so sodili, da jo je miniral komunistem. Caldera je segel po „cesarskem rezu“ in ozdravil nevarni tvor: kar čez noč je odstavil oba mladinska voditelja, postavil začasnega do novih volitev mladinske veje. Vihar se je poleg. Bilo je slišati sem pa tja kak protest, a kmalu je vse utihnilo in se uklonilo. In kar je še važno pri tem je to, da je bila ta odstavitev izvršena na predvečer volitev na univerzi, kar bi po splošni sodbi lahko škodovalo stranki. Niti ta strah ni vplival na Caldero, da je „operiral“ mladinsko vejo svoje stranke in tako

KONFERENCA ARABSKE LIGE

Položaj na Bliznjem Vzhodu se je pretekli teden spet močno zostril. Egipt in Izrael sta se dvobojevala s topniškim ognjem čez sueški prekop ter so Izraelci Egiptu zažgali rafinerije in druge petrolejske objekte. V takem topniškem dvoboju je bil minul nedeljo ubit tudi šef egipčanskega generalnega štaba gral. Riad, katerega so v Kairu pokopali z vojaškimi častmi ter mu je Nasser podelil odlikovanje hroja države. Po pogrebu so bile bučne demonstracije proti Izraelu.

Medtem se je v Kairu sestala na zasedanju Svet arabske lige. Dasi prvotno niso pričakovali nikakih posebnih sklepov s tega sestanka, ker se Svet sestaja redno vsakih šest mesecev, pa se je vsled sueškega dvoboja zasedanje spreminilo v važno konferenco. Na zasedanju so sklenili povečati pomoč organizacijam in drugim organom, ki se borijo za osvoboditev Palestine ter vsem skupinam, ki kakor koli nastopajo proti Izraelu.

Zasedanja se je udeležil predsednik izvršnega odbora Organizacije za osvoboditev Palestine Ararat ter zunanji ministri Egipta, Jordanije, Iraka, Kuvajta, Saudijske Arabije, Libanona, Li-

bije, Maroka, Sudana, Jemena, Južnega Jemena ter veleposlanika Alžira in Sirije.

Razpravljali so o pošiljkah orožja Izraelu ter močno napadli vsled tega Anglijo in ZDA. Nadalje so imeli na programu vprašanje vojaškega sodelovanja med arabskimi državami, okrepitev vzhodne fronte (Sirija-Jordanija) ter so izrazili nujnost sklicanja vsearabske vrhunške konference.

Poleg Egipta so minuli teden objavile pripravno stanje še ostale arabske države. Škoda, ki so jo povzročili egipčanski petrolejski industriji izraelski topniški izstrelki, je zelo velika. V Suezu sta več dni goreli dve veliki rafineriji ter je bilo veliko petrolejskih tankov uničenih.

Izraelski tajni vojaški oddelki so že 1. marca t. l. pognali v zrak tudi petrolejske rafinerije v Kirkuku in Iraku, o čemer nobena iraška agencija ni poročala. Za popravilo teh objektov bo moral Irak potrošiti nad 300 milijonov in več mesecev dela, da bodo delovali.

Med Izraelom in Jordanijo pa je prišlo do novega vojaškega spopada ob reki Jordan.

Besedni dvojni med Moskvo in Pekingom

Napetost med ZSSR in Kitajsko vsled krvavega incidenta na reki Ussuri na Daljnem vzhodu še traja, odnosno jo tako v Kremlju kakor v Pekingu umetno stopnjujejo.

Kitajci so na ulice velikih mest pretekli teden pognali v demonstracije proti Moskvi na „milijone ljudi“, kakor poroča kitajska uradna agencija. Kitajsko komunistično časopisje silovito napada sovjetske komuniste ter se sedaj kitajski in sovjetski komunisti po časopisju obdelujejo s psovki, ki itak pristajajo enim in drugim.

Sovjetsko časopisje piše: „Politika pekinških izživčev je zapisana smrti. Pustolovce resno opozarjamo na posledice. Divjaški napad na reki Ussuri je bil preiščljeno pripravljen in izveden s posebej izvežbanimi oddelki.“ Sovjetsko časopisje nadalje obtožuje Kitajce, da so kitajske obmejne straže, ki so izvedle napad, streljale tudi na ranjene sovjetske vojake, ki se niso mogli več braniti, in jih usmrtili. Po sovjetskih poročilih je bilo ubitih 31 sovjetskih vojakov.

V Moskvi in po vsem sovjetskem bloku so pa televiziji prikazovali film o incidentu na reki Ussuri, pred kitajskim veleposlaništvom v Moskvi pa so sovjetske oblasti organizirale bučne

demonstracije proti Pekingu. Demonstranti so razbili šipe na oknih kitajskega veleposlaništva in nosili plakate z napisi proti kitajskim „izzivanjem“. Na demonstracije je moskovska občina vozila izgrednike s posebnimi avtomobili.

V psovkah sovjetskih komunistov se predvsem odlikuje kitajsko časopisje, ki neprestano poudarja, da se bo „ruski delavski narod dvignil proti kliki revizionističnih renegatov ter uničil nove ruske carje. Na stotine milijonov Kitajcev obsoja zločine revizionistične sovjetske klike, ki s svojim fašističnim režimom preprečuje rusku delovnemu ljudstvu napredovanje v komunizem.“

Sovjetska Pravda je obtožila Kitajce, da so incident na reki Ussuri povzročili prav v trenutku, ko je bila Moskva zapletena v krizo okoli Berlina, kitajsko časopisje pa je odgovorilo, da Peking hoče prisiliti Moskvo, da bi „prenehala sodelovati z imperialističnimi vesilicami, zlasti z ZDA in Zahodno Nemčijo“. Pravda je na to obtožila Peking, da je prav Maocetung tisti, ki „s svojimi akcijami dejansko sodeluje z ameriški in nemškimi imperialisti proti ZSSR“.

Dr. Rafael Caldera — novi venezuelski predsednik

Pred 256 poslanci in senatorji je v torek 11. t. m. prisegel novi predsednik Venezuele dr. Rafael Caldera, predsednik venezuelske krščanske demokratske stranke COPEY. Je prvi krščanski demokratski predsednik v Venezueli in drugi v Južni Ameriki. V Venezueli je četrti predsednik, ki je bil izvoljen pri svobodnih volitvah in prvi, ki je prišel v vladno palačo kot opozicionalec.

Zaprisega je bila brez zunanjih slavnosti. Dr. Caldera jih je odklonil. Celotno navzočnost diplomatskega zbora. V vladi, ki jo je imenoval, je pet članov kršč. demokratske stranke, 8 članov pa je neodvisnih strokovnjakov za posamezna gospodarska področja. Dr. Caldera — sedaj je star 53 let

povedal vsem, kdo tam „komandira“.

Ko to pišem, še niso objavljena imena novih ministrov. A eno je novi predsednik večkrat zatrdil, da svoje vlade ne bo razdelil na koalicijo, pač pa da bo vanjo poklical le sposobne ljudi; vlada in ministrstva niso „korita“, ki si jih razdele stranke, pač pa odgovorna mesta v dobrobit in službo narodu; ta koncept vlade je Caldera vedno ponavljal. In to je tudi v svojem programu na široko razložil.

Calderov vladni program je postal zanimiv in poznan, ko ga je opozicija napadla kot totalitarnega. Tedaj je zanimanje zanj raslo. Posebna komisija tehnikov stranke in neodvisnih ga je

— spada med najodličnejše venezuelske osebnosti, ki ima za sabo 35-letno politično borbo od študentskih let naprej pa vse doslej. Je poslanec že od leta 1941. V parlamentu so bili znani njegovi govori za spremembo civilnega zakonika ter ustave ter njegove zahteve po socialni zaščiti in zvišanju življenjske ravni najširših slojev. Bil je že minister in glavni državni pravobranilec. Vedno in povsod pa borec za svobodo in socialno pravičnost. Pod diktaturo Marcosa Péreza Jimeneza so ga vse venezuelske demokratske stranke postavile proti diktatorju za svojega kandidata za predsednika republike. S kandidaturo seveda ni mogel prodreti in je pozneje moral v emigracijo.

več mesecev pripravljala. Posebno tri reči so vzbudile pozornost: obvezna vojaška služba, za vse Venezolance, pritegnitev k delu za narod dosedanje „izobčence“ (marginados), to je revne sloje, in prostovoljne mladinske organizacije (voluntariado nacional), ki naj povežejo mlade študente in jih navdušijo, da gredo učiti in pomagati revnim, zaostalim slojem do pravega razvoja.

Bodočnost bo pokazala, koliko so Caldera in njegovi ljudje sposobni vladati to deželo, razkosano na 50 strank in deljene na tako vidne socialne razlike.

Pozdrav vsem Slovincem!

Janez Grlic

Participación Eslovena en el progreso del país

El día 10 de marzo empezó el nuevo año escolar. Los representantes del gobierno mencionaron en esta oportunidad el esfuerzo de sus organismos educacionales para ofrecer a todos los niños la posibilidad de instruirse.

En ese esfuerzo constante de elevar el nivel cultural y educar a la juventud argentina participa también la colectividad eslovena. Se puede encontrar eslovenos como profesores universitarios, profesores secundarios y maestros, los hay ingenieros y médicos, técnicos y artesanos. Más de 80 sacerdotes eslovenos trabajan entre feligreses argentinos y gracias a ellos fueron construidas 29 iglesias.

En varias partes de la república se levantó por la iniciativa de los inmigrantes eslovenos y con su importante ayuda pecuniaria 13 escuelas primarias y 9 colegios secundarios. Casi todos los egresados de las distintas universidades argentinas permanecen en el país y ayudan con su trabajo profesional al progreso de su nueva patria.

Prispevek Slovencev k napredku Argentine

Dne 10. marca se je v Argentini začelo novo šolsko leto. Predstavniki oblasti so ob tej priložnosti omenjali napore prosvetnih ustanov, da bi imeli vsi otroci možnost priti do izobrazbe.

V te napore za kulturni dvig ter izobrazbo mladine je vključena tudi slovenska skupnost v Argentini, ki po svojih močeh pomaga novi domovini k večjemu vsestranskemu napredku. Tako npr. delujejo v Argentini Slovenci kot profesorji na univerzah in po kolegijih, kot učitelji in učiteljice, kot zdravniki, inženirji, obrtniki, tehniki in v drugih samostojnih poklicih. Med argentinskimi ljudstvom je v dušnem pastirstvu okoli 80 slovenskih duhovnikov. Na njihovo počud in z njihovim sodelovanjem je bilo zgrajenih 29 novih cerkva in kapel. V raznih krajih je bilo na pobudo slovenskih naseljencev in z njihovim sodelovanjem postavljenih 18 osnovnih šol ter 9 srednješolskih kolegijev.

V Argentini deluje tudi večina slovenskih absolventov argentinskih visokih šol ter vse svoje strokovne sposobnosti posveča napredku svoje nove domovine.

I Z T E D N A V T E D E N

Gustav Heinemann je novi predsednik Zvezne nemške republike. Na ta položaj je bil izvoljen 6. t. m. kot socialdemokrat s pomočjo nemških liberalcev samo s šestimi glasovi večine nad krščansko-demokratskim kandidatom Schroederjem.

Heinemann je do leta 1950 pripadal nemški krščansko demokratski stranki ter je bil prvi notranji minister v dr. Adenauerjevi vladi. Ko je dr. Adenauer začel ustvarjati zahodnonemške oborožene sile v sporazumu z zavezniki, je bil Heinemann proti in je odstopil kot minister. Izstopil je tudi iz krščanske demokratske stranke ter prešel k socialdemokratom.

Proti nemški oborožitvi je še danes ter je s svojo najnovejšo izjavo razburil politične funkcionarje v Zahodni Nemčiji, ko je dejal, da ni cilj Zahodne Nemčije, da bi bila v NATO, ker njeno članstvo v njem onemogoča združitve obeh Nemčij, ampak izstop Zahodne Nemčije iz NATA, Vzhodne pa iz Varšavskega pakta.

Po padcu diktature se je vrnil v venezuelsko politično življenje, v njem zavzemal znova razne položaje, zlasti pa vse svoje sposobnosti posvečal razvoju in organizaciji svoje krščansko-demokratske stranke, ki ga je trikrat kandidirala za predsednika, v četrtič je pa z njim prodrla ter ga kot predsednika Venezuele poslala v vladno palačo Miraflores.

Dr. Caldera je, kakor znanstvenik tudi vseuč. profesor ter je napisal več socioloških del.

Iz življenja in dogajanja v Argentini

V Argentini se je 10. t. m. začelo šolsko leto. Ob tej priložnosti je drž. tajnik za kulturo in vzgojo dr. José Mariano Astigueta govoril o naporih državnih oblasti, da bi argentinska mladina imela neovirano možnost do polne izobrazbe. V zvezi s tem je omenjal novi zakon o vzgoji, ki podaljšuje šolsko dobo za dve leti ter dosledno izvaja načelo brezplačnosti pouka ter enakih možnosti in priložnosti vseh otrok za potrebno izobrazbo. Navajal je tudi, da je sedaj več kot 75% mladine od 6. do 17. leta zajeto v šolski pouk ter da od vsakih 100.000 prebivalcev več kot 900 dijakov odhaja na univerze. Pri tem je treba urediti po izjavi drž. tajnika dr. Astiguete samo še bolj dosledno vprašanje, da bo zadovoljiv odstotek teh študentov študije tudi končal.

V mestu Bella Vista v provinci Tucumán je bila velika zaskrbljenost med delavstvom tamošnje sladkorne tovarne in ljudstvom dotičnega kraja zaradi namere, da bi to tovarno zaprli. Na

Izjavil je tudi, da ima predsednik republike pravico javno nastopiti proti vladi, če ne odobrava njenega dela.

V Bonnu nekateri sodijo, da gornje izjave izvoljenega socialdemokratskega predsednika spravljajo v nevarnost koalicijo krščanskih demokratov in socialistov in to komaj nekaj mesecev pred volitvami, ki bodo 28. septembra.

Za največjo značilnost zadnjih čilskih parlamentarnih volitev smatrajo nazadovanje levičarjev. Strahoten poraz so doživeli zlasti levičarski radikali, ki ob zasedbi češke in Slovaške niso napadli sovjetov ter obsodili njihovega mednarodnega nasilja; močno so nazadovili levičarji tudi po drugih političnih skupinah. Npr. tudi v sami krščansko-demokratski stranki, medtem ko njena sredina ter zmerna desnica nista utrpeli sprememb. Tendenca zadnjih volitev je torej bila odklon od leve proti desnici, ki je dobil najmočnejši izraz v porastu glasov narodne stranke. Ta je v volilnem boju precej operirala z bivšim predsednikom Alessandrijem, ki ga bo stranka po zadnjem volilnem uspehu prihodnje leto gotovo kandidirala za predsednika. Predsednik dr. Frei je izgubo absolutne večine v parlamentu nadomestil z močnim porastom v senatu, kar mu bo omogočilo sprejetje tistih zakonov, s katerimi v prejšnjem senatu ni mogel prodreti.

Med Perujem in ZDA je že v teku akcija za direktne razgovore med predstavniki vlad obeh držav zaradi podžavljenja ameriške petrolejske družbe International Petroleum Co.

stran delavcev se je postavilo tudi 13 župnikov okoliških fara. Državni ravnatelj za sladkor je za začasno rešitev vprašanja predložil, naj prevzamejo v najem sladkorno tovarno nameščenci, delavstvo ter krajevni gospodarski in ostali činitelji. Njihove napore za nadaljnje obratovanje tovarne da bo drž. uprava podprla. Predlog je bil sprejet. Zunanji minister dr. Nicanor Costa Méndez je dobil od papeža velik križ reda Piana. Izročil mu ga je apostolski nuncij msgr. Humberto Monzoni. — Dr. Costa Méndez bo v kratkem odšel na obisk v razne evropske države.

Vlada je na zadnji seji odobrila povišanje plač osebju pravosodne službe, članom oboroženih sil ter policiji. Sredstva za povišanje plač bodo dobili s prihranki.

Biv. nemški kancler dr. Ludvik Erhard bo na povabilo argentinskih gospodarskih ustanov 15. aprila obiskal Argentino.

V Argentini so se življenjski stroški v februarju znižali za 0,9%.

Senca sovjetske šape nad kongresom ZKJ

V Beogradu zaseda 9. kongres ZKJ. Z njim se začnejo tudi proslave 50-letnice obstoja te politične formacije.

Za kongres je pripravil centralni komite obširno poročilo, v katerem se pritožuje nad birokracijo partije in nekaterih njenih funkcionarjev, ki da močno zavirajo politične in gosp. reforme.

Kongres ZKJ je zaključil prenovitveni proces partije, njenih organov ter partiji priključenih in od nje odvisnih organizacij, ki je šel prejšnje mesece skozi kongrese republiških partijskih struktur. Sedaj bo dobil končno potrdilo, partija pa ideološke smernice za nadaljnje delo v vedno težavnejših okoliščinah, ki se javljajo v nezadovoljstvu raznih narodnosti zaradi neenakosti in gospodarskega izrabljanja zlasti Slovenije in Hrvaške.

Na kongres so bile povabljene tudi

komunistične partije iz inozemstva. Veliko se jih je odzvalo. Sovjetska zveza ter ostale države Varšavskega pakta pa ostentativno na kongres ZKJ niso poslane nabene zastopnika. Pritisku Sovjetske zveze je morala kloniti tudi Češkoslovaška, Romunija se pa ni vdala in je na kongresu zastopana.

Sovjetska zveza je svoj prezir do Tita in njegove partije javno pokazala že ob kongresu italijanske komunistične partije dne 12. februarja v Bologni, kjer je bil navzoč tudi član predsedstva CK ZKJ Edvard Kardelj in je kongres pozdravil v imenu jugoslovanske kom. partije. Kardeljev govor so delegati sovjetske kom. partije povsem bojkotirali ter so prišli v kongresno dvorano šele potem, ko je Kardelj nehal govoriti. Začetek kongresa je bil napovedan za 11. marca.

Proti načrtnemu zapostavljanju ljubljanskega letališča

To vprašanje sta postavila v zveznem organizacijsko-političnem zboru poslanca Ivan Repinc in Tilka Blaha. Ivan Repinc je hotel imeti odgovor za kaj ljubljansko letališče zvezne oblasti obravnavajo tako, da je pravzaprav „izolirano in morajo Slovenci potovati z letali v inozemstvo skozi Zagreb, Gradec, Celovec ali Trst“.

Glavni ravnatelj uprave civilnega letalstva Batrič Jovanović je v odgovoru na poslančev interpelacijo navajal v zagovor svojega ravnanja, da po zatrejevanju JAT-a Ljubljana ne zagotavlja zadosti potnikov v rednem letalskem prometu. Obnovitev delovanja družbe Adria-Aviopromet-AA, ki se je združila z družbo Interexpress, da bo pa dala Ljubljani možnost, da se bo bolj vključila v mednarodni letalski promet.

Poslanca Tilka Blaha iz Novega mesta je zadrževala, da v izoliranju ljubljanskega letališča na Brniku ne gre samo za zapostavljanje s strani družbe JAT, marveč dela to tudi uprava civilnega letalstva, ker so tu pogodbe, ki jih je ta uprava sklenila o pristajanju

mednarodnih letal na jugoslovanskih letališčih. Pri teh pogodbah je Ljubljana izvzeta iz vseh teh prog. Zaradi takega postopanja zvezne uprave ljubljansko letališče doslej ni moglo še izvesti programa letalskega tovernega prometa in da je zato delovni kolektiv ljubljanskega letališča edini, ki iz svojih sredstev plačuje anuitete za vse naprave (poslopja in pristajalne steze) in drugo, za kar je dobil kredite“.

Batrič Jovanović je priznal, da je uprava za civilni letalski promet sklenila 31 dvostranskih pogodb za letalski promet z večino evropskih držav in z nekaterimi neevropskimi letalskimi družbami. V nobeno pogodbo seveda ni bila vključena možnost pristajanja inozemskih letal na ljubljanskem letališču. Zato se je direktor uprave civilnega letalstva Jovanović izgovarjal, da je možnost, da to pogodbo „kadarkoli spremenimo“.

Interpelantka mu je odgovorila, da je ljubljansko letališče tako zahtevano že poslalo pristojnemu zveznemu zboru, da pa nanjo še ni dobilo rešitve.

Stopnje naravnega prirastka v Jugoslaviji

Po najnovejših podatkih je stopnja naravnega prirastka v Jugoslaviji sedaj okoli 20,8 otrok na 1.000 prebivalcev, pred dobrimi 15 leti je pa še bila 28,8. Najnižji naravni prirastek je v Vojvodini. L. 1967 je bilo tam 14 otrok na 1.000 prebivalcev, 7 let poprej jih je bilo še 17,8. Na drugem mestu je Srbija s 15,1. V letu 1960 je prišlo še 18 otrok na 1.000 prebivalcev. V hrvaški republikli so imeli leta 1967 na 1000 prebivalcev 15,8 otrok; v letu 1960 jih je bilo 18,4.

Slovenija glede naravnega prirastka daje tole sliko: V letu 1967 je znašal naravni prirastek 18,1 otrok na 1000 prebivalcev, v letu 1960 jih je pa prišlo na enako število prebivalcev

17,6. Torej malenkostno napredovanje.

V Črni gori je naravni prirastek večji. V letu 1967 je bil 21,5 otrok na 1000 ljudi, leta 1960 pa je bil mnogo višji — 28,1. Makedonija ima sedaj naravni prirastek 26,1 otrok na 1000 prebivalcev. Od leta 1960 je nazadovala (31,7). V naravnem prirastku je nazadovala tudi Bosna in Hercegovina. Leta 1960 je bil tam naravni prirastek 34,1 otrok na 1000 prebivalcev, v letu 1967 pa je padel na 24,5. Največji naravni prirastek v Jugoslaviji je na Kosovu. V letu 1967 je bil še vedno 37,7 otrok na 1000 prebivalcev. Leta 1960 je pa bil celo 44,1%.

Podatki glede števila otrok na 1000 žensk pa dajo tole sliko:

Republika	Otrok leta	1960	1965
Kosovo	206	186
Bosna-Hercegovina	133	112,5
Makedonija	133,9	116,3
Črna gora	115,3	100,7
Hrvaška	70,1	64,3
Slovenija	68,3	73,9
Srbija	68,8	58,7
Vojvodina	68,7	60,0

Iz gornjih podatkov je razvidno, da je število rojstev na 1000 žensk na Kosovu, v Makedoniji ter Bosni in Hercegovini trikrat odn. skoro dvakrat večje kot v ožji Srbiji, Vojvodini in Hrvaški. Značilno za ta področja je tudi to, da imajo družine veliko otrok. Po deset in tudi še več.

Takih otrok, ki so po družinah že deveti, deseti ali še nadaljnji je vsako leto 8 do 9 tisoč, otrok, ki so v družini šesti ali pa nadaljnji, je pa kar 40.000.

Na take družine sedanjí oblastniki niso nič preveč navdušeni, ker da je to „vsekakor ze žensko nenormalna obremenitev in prav gotovo ni misliti, da bi se mati s toliko otroki vključila v gospodarsko in družbeno življenje dežele“, kot navaja Rosa Grčić, ki je zbrala gornje podatke.

Zanimivo je dejstvo, da je življenjska doba žensk na Kosovu v nasprotju z drugimi področji v državi krajša od življenjske dobe moških. Na Kosovu umirajo ženske povprečno v starosti nekaj manj kot 56 let, medtem ko Slovenke že doživljajo povprečno 68,5 let.

Iz gornjih podatkov je razvidno, da stopnja naravnega prirastka v vsej državi upada, razen v Sloveniji, kjer se je začela rahlo dvigati.

Nixon pripravlja nove ukrepe v Vietnamu

Novi severnoameriški obrambni minister Melvin Laird se je pretekli teden mudil na obisku v Južnem Vietnamu. V ponedeljek se je vrnil v Washington.

V Saigonu je imel vrsto konferenc, v Washingtonu pa so na podlagi njegovih opazovanj izdelali novo strategijo, ki jo nameravajo ZDA voditi v zvezi z vietnamskim problemom.

Nixon je že na tiskovni konferenci nakazal nove ameriške korake v tej smeri. Vsled že več dni trajajočega komunističnega raketnega bombardiranja južnovietnamskih mest, med njimi tudi Saigona, je Nixon zagrozil Hanoju, da ZDA ne bodo mogle ostati brez povračilne akcije, če raketno obstreljevanje ne bo prenehalo.

Laird pa je še predlagal, naj bi ameriški oddelki učinkovito zavarovali tudi mejo med Laosom in Južnim Vietnamom, ker se komunisti poslužujejo tudi obmejnega ozemlja sosednje države za svoje penetracije v Južni Vietnam.

Severnoameriški vojaški oddelki so te dni zato že prekaročili laoško mejo in zasledovali bežečega sovražnika.

Južnovietnamski predsednik Nguyen Van Thieu je imel dolge razgovore

KDAJ PRIDE DO RAZKROJA ČLOVESKE DRUŽBE?

1. Do razkroja človeške družbe pride, kadar ljudje ne čutijo nobenih obveznosti več do skupnosti, temveč mislijo le nase.
2. Kadar vzgojitelji le še o svojih plačah razpravljajo, ne znajo pa mladine več navdušiti za ideale.
3. Kadar dušebrižniki igrajo na kitare, ne zaupajo pa več v milosti božje.
4. Kadar imajo otroci do vsakogar več zaupanja kot do lastnih staršev.
5. Kadar imajo starši čas za vse, le za svoje otroke ga ne najdejo.
6. Kadar se univerzitetni profesorji laskajo študentom, namesto da bi znali uveljaviti svojo poklicno avtoriteto.
7. Kadar si vsakdo prisvaja pravico, da lahko vzame ali uniči to, kar si je kdo drug pridobil v trudu in znoju.
8. Kadar so politični ljudje bolj v skrbeh zaradi večerajšnjega dne kot zaradi jutrišnjega.
9. Kadar izdajstvo nad zavezniki imenujemo delo za mir.
10. Kadar je ohranitev diplomatskih odnosov večje važnosti, kot so otroci, ki umirajo od lakote.

Kadar boste videli, da se vse to dogaja, potem vedite, da je blizu razkroj družbe.

William Allen, predsednik mestne občine Toronto v Kanadi

Kaj pišejo?

Zlata je vredno pismo, ki ste ga objavili v Svobodni Sloveniji dne 30. februarja t. l. pod naslovom „Kaj pišejo?“ Tako solidno, iskreno, naravnost in točno ni še doslej nihče popisal stanja doma. Če morete, dajte pobudo, da bo dotični še pisal. Vem, da je vse točno, kar je doslej napisal. Jaz bi tem informacijam dodal še dve stvari:

Poročila, ki jih imam jaz od doma pravijo, da mnogo ljudi, ki poznajo še prejšnje, predkomunistične razmere, dejansko mislijo in čutijo tako kot mi v emigraciji. Imajo isto besedilo zasvoje izražanje o položaju in željah za bodočnost. To pa seveda ne velja

za ljudi, ki predvojne Slovenije niso doživljali.

Nihče, ali skoraj nihče od tistih, ki lahkomišelnost pričakujejo ozdravljenja vseh sedanjih težav in bolezní od Združene Evrope v oblakih ali od razbitja Jugoslavije, ne upošteva dejstva, da Slovenci nimamo izbire med Jugoslavijo s Slovenijo v njej in slovensko državo zunaj Jugoslavije, ampak samo med Jugoslavijo ali pa razdelitvijo slovenskega ozemlja med štiri sode.

Zelo prav in koristno bi bilo, če bi Svobodna Slovenija nadaljevala te vrste razmišljanj od doma. Če je le kako mogoče, se mi zdi, da bi bilo koristno, če bi vaš poročevalec, ki je po dosedanjih opazanjih sodeč resen človek, ki trezno in z vso resnostjo pre-soja položaj, se razmišlja tudi o teh zgoraj navedenih okoliščinah.

Se več kot koristno pa bo, če bodo taka pisma uspela dopovedati emigraciji, da ji prepri o preteklosti škodijo, da nas vse smešijo ter nas karakterizirajo za skupino beračev, ki se prepejajo za nič.

To je pa vendarle samo negativna stran te zadeve. Pozitivna bo, če bo vaš informator vedel povedati kako si doma pametni, solidni ljudje predstavljajo razvoj v politično svobodo pri enostranskem sistemu, in če bo povedal, kako ocenjujejo zunanje-politični položaj Slovencev za slučaj razdelitve Jugoslavije. Delitev sedaj hočejo, o tem si moramo biti na jasnem, po večini Hrvati in Srbi. Srbi gredo celo tako daleč, da so pripravljani s popuščanjem urediti mejo s Hrvati, samo, da bi v srbski državi ohranili Vojvodino, Kosmet in Makedonijo. Vedo, da je v slučaju delitve vse v nevarnosti, pa jim je vzhodna in južna sedanja meja Jugoslavije sedaj važnejša kot zahodna meja Srbije proti Hrvatski.

PRISPEVAJTE V TISKOVNI SKLAD SVOB. SLOVENIJE!

Janko Hafner

Generalka za pristonek zemljana na Luni

Po veličastnem božičnem poletu Apollo-8 okrog Lune se zdi polet Apollo-9 okrog Zemlje že nekaj vsakdanjega, saj smo že doživeli nekaj takih in celo daljših poletov. Seveda senzacij, kot jih je svetu prinesel božični polet, Apollo-9 ne more nuditi. A vendar je prav ta polet šele pravi preizkus vseh strojev, potrebnih za pristonek prvih zemljanov na Luni. Prav tako je bil prvič poslan na pot okrog Zemlje celotni tovor s posadko.

Da bomo lažje razumeli pomen poleta Apollo-9, si najprej ogledimo, kaj vse je v celotnem tovoru, ki ga skoraj 90 m visoka Saturn raketa zamore pognati do Lune, čeprav ga je to pot spravila le na krožno pot okrog Zemlje. Kombinacija vseh strojev, postavljenih na vrh tretje stopnje Saturn-V rakete, ni majhna stvar: je 25 m visok stolp, tehtajoč nekaj nad 48,5 tone. Njegova sestava in oblika je nujna posledica osnovnega načela ameriških vsemirskih poletov. To se glasi: varnost potnikov je važnejša kot vse drugo.

Zaradi varnosti potnikov-astronavtov je nujno potrebno, da je postavljena na vrh tovora prav Apollo kabina s posadko. Morda se še spominjate, da so imele prve ameriške kabine za vsemirski polet (Mercury-kabina) na vrhu postavljeno posebno reševalno raketo. Ta naj bi odrgala ob začetku poleta, če naj bi raketa eksplodirala, kabineco s potnikom pravočasno v višino, tako

da ji eksplozija rakete ne bi mogla škodovati. Drugi rod kabin-Gemini, ni imel reševalnega raketnega stolpa. V teh dvosedežnih kabinah so bili sedeži urejeni tako, da bi v začetku poleta, če bi nastopila nevarnost eksplozije nosilne rakete, bili ti sedeži s potnikoma vred katapultirani iz kabine v višino, nakar bi sedež s pilotom na posebnem padalu pristal varno na tleh. Niti pri Mercury, niti pri Gemini poletih ni nikdar nastopilo kaj takega, da bi se morala vžgati reševalna raketa odnosno sprožiti katapult. S katapultiranjem, sedež v sedežu, se dandanes rešujejo iz modernih supersoničnih lovcov vedno letalski piloti, preden letalo strmoglavi ali zgori.

Za tretji rod vsemirskih kabin-Apollo je bila za reševanje potnikov izbrana zopet reševalna raketa, seveda znatno jačja kot pri Mercury-kabinah. Na vrh Apollo-kabine je najprej postavljeno skoraj 5 m dolgo nosilno ogrodje (2; glej črtež) iz silno drage kovine titan. Je znatno lažja in neprimerno trdnjša kot aluminij. Na nosilnem ogrodju stoji 5 m dolga reševalna raketa (1), v kateri je 1450 kg trdnega goriva. Ob njej je še druga manjša raketa, ki naj odnaša Apollo-kabino tudi na stran, zato da padajoča na padalu nazaj na zemljo ne bi padla na pogorišče, nastalo ob eksploziji. Ves ta reševalni ustroj pride v poštev le ob startu in prvih minutah poleta v vi-

šino. Je pa zaradi varnosti astronautov nujno potreben, saj so najbolj nevarni prav prvi trenutki ob startu rakete. Lahko si mislimo, kakšna peklenška eksplozija mare nastati, če bi eksplodiralo skoraj 2 milijona kg bencina in tekočega kisika v tankih spodnje, prve stopnje rakete Saturn-V.

Če bi torej ob začetku poleta nastopila nevarnost eksplozije Saturn-rakete, bi elektronski računski stroj začel z reševanjem Apollo-kabine. Istočasno bi eksplodirali posebni naboji in raztrgali vezi med Apollo-kabino (3) in njenim strojnim delom (4), istočasno bi zagoreli reševalni raketi in s silno naglico potegnili kabino v višino in v stran. Par tisoč metrov nad raketo bi kabina dosegla višek, nakar bi elektronski računski stroj avtomatično vžgal naboj, ki bi raztrgali vezi med kabino (3) in ogrodjem iz titana (2). Pomožna raketa bi nato potegnila ogrodje in dogorelo reševalno raketo v stran od kabine. Iz konice kabine bi se sprožila takoj nato padala, na katerih bi kabina s posadko varno zaplavala proti tlom.

Reševalna raketa more varovati kabino pred eksplozijo le ob startu in med 2,5 minute trajajočim poletom prve raketne stopnje Saturna v višino, torej do višine okrog 65 km. Tudi ko začne goreti druga stopnja Saturn-rakete, bi še lahko reševala kabino, v večjih višinah pa že ni več primeren način za reševanje. Zato elektronski računski stroj 2 minuti in 52 sekund po startu rakete, v višini okrog 80 km, ko gre vse v redu, avtomatično vžge naboj,

ki raztrga vezi, s katerimi je ogrodje iz titana (2) pritrjeno na Apollo-kabino (3). Pomožna raketa potegne ogrodje in nedogorelo reševalno raketo malce v višino in v stran, nakar oboje strmoglavi v morje, medtem ko Apollo-kabina na vrhu rakete nadaljuje svojo pot. Ogrodje in reševalne rakete tehtajo 3.600 kg, teža raketnega tovora se je zmanjšala na 45.000 kg.

Ves ta uvod je bil potreben, da razumemo, zakaj mora prav na vrhu tovora čepeti Apollo-kabina s posadko. Ker ne „živi“ reševalna raketa niti ne prve tri minute poleta, je razumljivo, da je časopis ne omenjajo v obilju vseh drugih senzacij. Dejstvo, da mora Apollo-kabina biti postavljena na vrh raketnega tovora pa je rodilo bridke posledice za namestitve ostalega tovora in zahteva posebno sklopitev Apollo-kabine z lunino ekspedicijsko kabino.

Ogledimo si najprej 45.000 kg težki tovor brez reševalne rakete z ogrodjem. Apollo-kabina (3) je 4 m širok in prav toliko visok čokot stožec, stalno bivališče treh astronautov in poveljniška centrala. Tehta 5.000 kg in je edina, ki ima toplotni ščit, ki ji omogoča povratek na Zemljo, ne da bi zgorela v zraku. Na dnu stožca, kjer nastopa najsilnejša vročina, je toplotni ščit debel do 7 cm. Tudi plašč stožca je do vrha zavarovan z vedno bolj tankim toplotnim ščitom, ki pa je ob vrhu stožca debel le še 22 mm. Ze samo material celotnega toplotnega ščita tehta nad — 2.000 kg! Kabina ima seveda dvojne stene, vmes še toplotno izolacijo, 4 okna, vstopna vrata in pre-

hodna vrata na vrhu stožca. V njej so vse naprave, da morejo astronauti živeti in delati. Elektronika je v njej dosegla prava čuda, o katerih se nam niti ne sanja. Vsemu temu odgovarja končno tudi njena cena: Apollo-9 kabina je veljala 55 milijonov dolarjev, pri čemer je všteti tudi nanjo priključeni strojni del (4), skoraj 7 m dolg in 4 m širok valj z močnim raketnim motorjem. V valju so poleg električnih baterij, tankov za kisik in radijskih naprav pač najbolj obsežni tanki za raketno gorivo, saj ga zamorejo sprejeti kar 17.000 kg. Apollo kombinacija tehta torej s strojnim delom če so tanki polni, okrog 25.000 kg. Iz dna strojnega valja štrli še daleč navzven šoba raketnega motorja, ki ima potisk 10.000 kg in zamore vsega skupaj goreti 500 sekund. Raketni motor se da poljubno ugašati in na novo vžgati.

Apollo kombinacija (3+4) je urejena tako, da more varno prepeljati tri astronaute do Lune in nazaj. Za pristonek na Luni pa ni primerna, ker je pretežka. Zato bo vedno, kakor ob božičnem poletu, le krožila okrog Lune, na Luno pa bo odletela posebna ekspedicijska kombinacija, ki je dobila oznako LEM (v zadnjem času tudi le LM, kar so kratic: Lunar Excursion Module). LEM bo prepeljal dva astronauta od matične Apollo-kabine, krožeče v višini 110 km nad Luno na lunina tla in ju pripeljal zopet nazaj k matični kombinaciji. Vozil bo torej le v brezračnem prostoru, kjer se ni treba ozirati na aerodinamične oblike. Zato je končno postal LEM nekakšno

Novice iz Slovenije

Cankar v svetu je bil naslov spominskega večera v Društvu književnih prevajalcev Slovenije, ki je bil posvečen Cankarju v tujih prevodih. Zastopane sobile Cankarjeva lirika, proza in dramska dela. Cankarjeva dela v raznih prevodih so podajali dr. Marjan Briški-Baumgarten, Marko Dvořak, Drago Grah, Marjan Krušič, Igor Lampret, dr. Franjo Smerdu, Viktor Smolej, Dragi Štefanija, Silvester Škerl, Alja Tkačeva, Mila Vlašič-Gvozdičeva in Janez Zor. Med prevajalci Cankarjevih del v tuje jezike so bili navzoči Sidonija Jerasova (prevodi v francoščino in angleščino), Venceslava Jordanova (bolgarščina), Jelena Križajeva (srbohrvaščina), Ela Moletova (poljščina), dr. Avgust Pavel (madžarščina), Ivan Regent (italijanščina), dr. Franjo Smerdu (nemščina) in Silvester Škerl (italijanščina in nemščina).

Opera Slov. narodnega gledališča v Ljubljani je v februarju gostovala v Italiji. Z Musogorskega opero Soročinjski sejem ter Prokofjevim baletom Romeo in Julija je pod vodstvom ravnatelja in dirigenta Boga Leskoveca nastopila v Firenci, Reggio Emilii, Parmii in Bologni.

V Vihru nad Šentrupertom na Dolenjskem so odkrili v samotni cerkvi, oddaljeni dobro uro od Šentruperta, zidane podobe iz 17. stoletja, ki v stranskih oltarjih zamenjujejo oltarne kipe. Kulturni zgodovinar Emilijan Cevc jih označuje za monumentalne.

V novomeški študijski knjižnici Milana Jarca je bila v februarju razstava del ter objav v publikacijah in dokumentov Valentina Vodnika v spomin 150-letnice njegove smrti.

Dr. Niko Kuret, znanstveni svetnik Inštituta za slovensko narodopisje Slov. akademije znanosti in umetnosti, je postal dopisni član belgijske komisije za folkloro. Dr. Kuret je nekaj časa sodeluje pri postavitvi evropskega mednarodnega muzeja mask v belgijskem mestu Binche, kjer bo tudi slovenski oddelek.

Člani podružnice Slavističnega društva v Mariboru so na zadnjem obnem zboru med drugim razpravljali tudi o rabi slovenskega jezika v javnosti. Ugotovili so, da je to vprašanje formalno sicer rešeno, v praksi se pa rešuje zelo počasi. Zavzeli so se tudi za večjo skrb za šolske knjižnice, ki potrebujejo knjižničarje-slaviste.

Med moškima pevska zboroma Zarja iz Trbovelj ter Smetana-Slovan-ka iz Kladna na Češkem je sklenjen dogovor, da bosta oba zbora v prihodnjih letih še okrepila sodelovanje na ta način, da bosta vsako tretje leto izmenjavala gostovanje. Izmenjavala si bosta tudi vokalno literaturo.

V republiškem skladu za pospeše-

vanje založništva imajo letos za razdelitev kredit 7.096.128 dinarjev za subvencije za različna literarna področja in za založniško ter časopisno dejavnost italijanske in madžarske narodnosti.

V Ljubljani je letošnje Prešernove nagrade dobilo na univerzi ter na raznih akademijah 72 študentov.

V Zidanem mostu je na tovorni postaji tovornik vlak, ki je privozil z motornok lokomotivo iz Ljubljane, zavozil z hitrostjo 35 km v nabiralni vlak. Zaradi močnega trčenja je iztirilo ali se se močno poškodovalo 10 vagonov z lokomotivama obeh vlakov.

V Ljubljani je potrebno otroškega varstva 15.418 otrok. V šolskih vrtcih in šolskih varstvenih ustanovah imajo prostora samo za 6.600 otrok.

Aleš Bebler, član sveta federacije, ter Titov glavni tajnik Vladimir Popović sta imela v Beogradu avtomobilsko nesrečo, v kateri je Bebler zadobil težje poškodbe: pretres možganov in poškodbe na obrazu. Popović je bil samo lažje ranjen.

V Ljubljani bodo komunisti med 23. aprilom in prvim majem proslavljali 50-letnico obstoja sindikalnih organizacij.

Na Pohorju že nekaj let opažajo, da se je začelo sušiti vse več jelk, ki še niso dozorele za sečnjo. Gozdarski strokovnjaki menijo, da je smreke napadla nova bolezen ali pa novi zajedalci gozdnega drevja.

V Ribnici in njeni okolici je pred vojno močno cvetela domača obrt suhe robe. Ribniško škafarstvo, rešetarstvo, obodarstvo, ličarstvo, grabljarstvo in lončarstvo je slovelo ne samo doma, ampak tudi po raznih evropskih državah. Sedaj ga je vedno manj in se vedno bolj osredotočuje na spinkarsko lesno obrt. Grabljarstvo npr. se pa vedno bolj omejuje na gotove kraje, v glavnem v Otavica. Ljudje so pridni, delavni in še kar dobro zaslužijo. Tisti pa, ki imajo na razpolago še kak strojček, si pa „Nemčijo ustvarijo kar doma“. Grabljarška obrt je v Otavicah stara že dobrih 70 let. Prej so grablje izdelovali tudi še v Velikih poljanah.

Kmetijska inšpekcija in svet za kmetijstvo pri mariborski občini v zaskrbljenostjo ugotavljata, da se kmetijska zemljišča na področju mariborske občine neprestano drobijo ter zmanjšujejo zaradi ne dovoljenih ali dovoljenih gradenj stanovanjskih hiš in hišic brez vsakega načrta. Kmetje, zlasti ostareli ljudje, zemljo prodajajo tistemu, ki največ plača ter je tako denar glavno gonilo za ta „izkrivljeni razvoj“ kmetijstva.

Novomeška lovska družina je priredila pogon na divje prašiče na Brezovi rebri nad Doljno Stražo. V pogonu so

nehote zajeli tudi medveda, ki je ranjen napadel dva lovca. Enega je hujše poškodoval po glavi in rokah, drugega pa samo po rokah, Ranjenca so morali prepeljati v bolnišnico.

Folklorna skupina Emona iz šiške v Ljubljani se je udeležila velikega folklornega festivala Musikschau der Nationen v Bremenu.

V mariborski občini, kakor drugod v Sloveniji, ni lahko dobiti namestitve. Ko pa je postalo prosto mesto šefa skladišča industrijske klavnice in tovarne konserv Mitros iz Sremske Mitrovice, ker so ga zaprli zaradi poverb in drugih zlorab, se je priglasilo veliko prosilcev. Pa nihče od njih ni dobil mesta, ampak je bil za šefa skladišča imenovan biv. poslovođa podjetja Koloniale v Mariboru, ki ga je sodišče v oktobru obsodilo zaradi poverb na 3 leta strogega zapora in na prepoved opravljanja službe, ki je povezana s samostojnim razpolaganjem družbenega premoženja za dobo treh let po prestani kazni.

Združeno železniško transportno podjetje v Ljubljani trenutno modernizira železniško progo Zidani most—Dobova. Krediti za ta dela so zagotovljeni in bo zato že letos električni vlak lahko vozil od Sežane ter od Jesenic do Dobove.

Umrli so. V Ljubljani: Miro Lenček, brat superiorja lazaristov v Slo-

venski vasi in dr. Ignacija v Nemčiji, Vlasta Schöppel roj. Rudež, graščakinja, Ivan Avšič, biv. trgovec, Ana Andolšek, biv. gostilničarka, Mira Fatur in Franc Pucelj iz Hrvače pri Ribnici, Rudolf Lesjak v Kranju, France Telič v Cerknici, Jože Prešeren, čevljarški mojster v Škofji Loki, Anton Soklič v Borovnici, Frančiška Šmid v Železnikih, Vida Šilc roj. Arko v Sajevcu, Franc Remic v Kranju, Matilda Piškur roj. Škrabec, poštna uradnica v p. v Domžalah in Franjo Jerič, upok. carinski uslužbenec v Lescah.

Slovinci v Argentini

BUENOS AIRES

Uprava Svobodne Slovenije potrebuje več dobro ohranjenih izvodov Kalendarja Svobodne Slovenije za leto 1954. Kdor jih ima, pa jih ne hrani in ne potrebuje, naj nam sporoči, če jih je pripravljen prodati.

Osebnosti

Družinska sreča. V družini Karla Svetlina in njegove žene ge. Pavle roj. Krušič se je rodila hčerka, ki je pri krstu dne 9. marca v Slovenski kapeli dobila ime Milena Kristina. Otroka je krstil g. direktor msgr. Anton Orehar, za botra sta pa bila Franc Slabič in ga. Kristina Slabič iz ZDA. Njuna namestnika sta bila Alojzij Lavrič in gdč. Ivanka Krušič. Srečni družini naše čestitke.

SLOVENCIPOSVETU

KANADA

V Slovenski šoli pri Mariji Pomagaj je bilo ob zaključku prvega polletja ocenjenih 141 učencev in učenk. Ocene so v glavnem dobre. Je precej odličnih, več prav dobrih in dobrih. Nezadovoljive ocene je dobilo 12 otrok.

Vodstvo šole pa ugotavlja, da je osnovna težava, na katero zadeva slovenska šola ta, da otroci ne znajo slovensko. Se pravi, da starši z njimi doma ne govore slovensko in se za njihovo vzgojo malo brigajo. Tako npr. večina otrok, ki se vpiše v prvi razred ne more spraviti skupaj najbolj preprostega slovenskega stavka, ter jeclja s pretrganimi in nepravilnimi besedami. Taki otroci imajo strah pred slovenskim branjem in svojo slovensko izboljšajo šele v teku let, če redno obiskujejo slovensko šolo.

Ker je pouk v slovenski šoli samo dve uri na teden, je to seveda premalo, da bi se otrok dobro naučil jezika. Zato je potrebno močno sodelovanje staršev s šolo, kajti tudi oni imajo dolžnost skrbeti za narodno vzgojo svojih otrok.

Druga težava, ki jo ima šola z otroki, je pa ta, kako jih pripraviti do branja slovenskih knjig. Za obiskovalce višjih razredov v slovenski šoli je kar obvezno, da morajo vsako polletje prebrati po dve slovenski knjigi ter nato napisati njeno kratko vsebino. Knjige, ki jih morajo otroci prebrati, niso de-

bele, ampak drobne knjižice, skrbno izbrane in preračunane na otrokovo zmogljivost in so dostopne njegovemu svetu. V glavnem so vse tudi opremljene s slikami.

ITALIJA

V Rimu je umrl znan frančiškanski brat Rajmund Šegula. Dne 8. januarja je šel v generalno kurijo. Ko se je okrog poldneva vračal s tramvajem v frančiškanski samostan pri sv. Antonu, je na vozilu za vedno zaspal. Lep pogreb je imel 11. januarja s pogrebno mašo v cerkvi sv. Antona na Merulanski cesti. Rajni je bil doma z Homca pri Kamniku. V frančiškanski red je stopil z 18. leti, dokončal že zunaj začetno gimnazijo, nato pa vse do svoje smrti delal v frančiškanskih tiskarnah.

ŠVICA

Odkar imajo rojaki v Švici stalnega duhovnika p. Fidelisa Kranerja v kapucinskem samostanu v Zürichu, postaja tudi povezava med njimi boljša, ker jih vedno več prihaja k slovenskim mašam. V Zürichu je vsako 1. in 3. nedeljo v mesecu, vsako drugo nedeljo pa v Amriswillu in v Heerburgu. Predvidene so pa še po drugih krajih.

Največja slovenska skupina v Švici je v Amriswillu. Največ Slovencev dela v tovarni ESCO in Tripel. Nekaj deklet je tudi po privatnih službah. Na

Vsak teden ena

PRI OKNU

Simon Jenko

Bele cvetice, ledene cvetice,
k vam bom goreče pritisnila lice.
Tajaj led, tajaj led, lice gorkó,
da mi po cesti pogleda oko!

Vidim sani, kak' po cesti svršijo,
svate vesele, ki na njih sedijo;
lep i najlepší pa ženin je mlad;
o da sem morala njega spoznat'!

Malo trenutkov, pa noter do groba
drugi zadana bo tvoja zvestoba!
Naj v nje naročju ti sreča cvete,
meni za veke izgnila je.

Bele cvetice, ledene cvetice,
ve ohladite žareče mi lice!
Večni Bog, mili Bog, drži me ti,
da mi ubogo srce ne skopni!

drugem mestu po številu zaposlenih Slovencev je Zürich, kjer so rojaki po raznih službah. Dekleta so po večini zaposlena po konfekcijskih tovarnah v Rhienecku, Diepodsau, Widnu in Appenzelu. Slovenci izobraženci: zdravniki, inženirji, tehniki, bolniške medicinske sestre in strežnice po bolnišnicah so pa raztreseni po vsej Švici.

NIZOZEMSKA

Društva slovenskih naseljencev po raznih mestih so uvedla družinske večere, ki so se zelo obnesli. Rojaki se jih radi udeležujejo, ker združujejo pevske in gledališke nastope s prijetno družabnostjo. Taka družinska večera sta bila zlasti dobro obiskana v zadnjem času v Lindenheuvelu in v Hoen-sbroe.

PO ŠPORTNEM SVETU

Na Vitrancu pri Kranjski gori so 16. februarja v tekmi za svetovni pokal v veslalomu slavili Avstrijci veliko zmago nad svojimi večnimi tekmeči Francozi. Prva mesta so zasedli Avstrijci Tritcher, Matt in Digruber, četrti je bil Švicar Bruggman, peti pa Heckelmiller (Zah. Nemčija). Prvi Francoz se je uvrstil šele na 13. mesto. Znani Perrilat pa je bil diskvalificiran, ker je izpustil ena vratca. Najbolje uvrščeni Slovenec je bil Jakopič (41. mesto), 43. je bil Gazvoda, 45. A. Klinar, 54. Straus, 57. Pejak, 58. Gašperšič, 59. Zavrl, 60. Albrecht in 51. Sevnikar. Tekma sama je bila zelo težavna, ker je več dni prej snežilo in tudi tekmovalje samo je oviral hud snežni metej.

V Barceloni je na lahkoatletskem dvoboju med Španijo in Nemčijo Engel (N.) postavil nov evropski rekord v skoku s palico v dvorani. Preskočil je 523 cm, naskakoval pa tudi 533, kar bi bil nov svetovni rekord.

V Celju so na seji občinskega sveta za telesno kulturo razpravljali o proračunskih sredstvih za potrebe telesne kulture v letu 1969. Ugotovili so, da bo letos le 6% več denarja na razpolago za športna društva. Za vzdrževanje objektov je določenih 150.000 din, za potrebe športnih društev pa 575.000 din. To vsoto smatrajo za prenizko, da bi mogla društva bistveno povečati svoje delovanje, ne da bi se jim bilo treba ubadati še z delom za zbiranje denarja za eventualno kritje stroškov.

tehnično strašilo, za človeško oko nekaj nenavadnega in nelepega, ker je bil zgrajen le po načelu: naj bo čim lažji, a kar najbolj varen za oba člana posadke. Že pred leti so ga označili Američani z „bug“ (žuželka), sedaj ga je pa svetovno časopisje prekrstilo, postal je pajek.

Tudi LEM sestavlja podobno kot Apolo-kombinacija dva dela: kabina (6) za dva astronauta ima še poseben strojni del (7), ki ima štiri noge. Strojni del LEMA je istočasno tudi pristajalni štirinožnik in nosi na svojem „hrbtu“ ekspedicijsko kabinico. Kabina za oba astronauta je 3 metre visok in 2,5 m širok valj z dvojnimi stenami. V tem valju, ki je bivališče obeh astronautov in poveljniška centrala LEMA, so vse strojne in elektronske naprave. Ima 2 trikotni okni, skozi kateri se odpira pogled navzdol — na Luno in tudi — na eno pristajalno nogo. Tretje okence je v stropu. V stropu kabine je tudi okrogel 90 cm širok prehod, skozi katerega moreta zlesti astronauta, kadar sta Apolo-kabina in LEM sklopljena, iz Apolo-kabine v LEM. Pod dnom valjaste kabine je poseben raketni motor, ki ima skromen potisk od 530—1600 kg. Na ploščadi, na kateri stoji valjasta kabina z raketnim motorjem so postavljeni tanki raznih oblik, grajeni vsi le po načelu, da bodo čim lažji. Prav zato ima zunanost LEMove ekspedicijske kabine tako nenavadno, lahko rečemo odurno podobo. Navzven štrle razne antene, številne manjše raketne šobe za krmarjenje — prava slika motvila. Kabina ima še druga vratca,

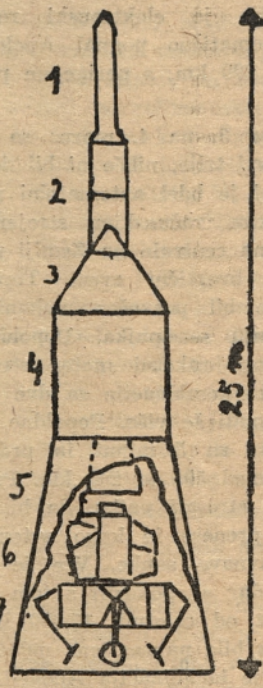
ki vodijo ven, na ploščad, ki je v glavnem zastavljena s tanki raznih oblik.

Ta osnovna ploščad povezuje poveljniško kabinico s tanki in drugimi strojnimi napravami in počiva na glavnem strojnem oddelku (7), ki ima že nekoliko bolj urejeno obliko: je osmerokoten nastavek s štirimi pristajalnimi nogami. Na dnu in v sredi tega nastavka je raketna šoba močnega raketnega motorja s potiskom 476—4760 kg. Naloga tega raketnega motorja bo zavirati padanje LEMA na Luno in omogočiti rahel pristonek na 4 nogah. V osmerokotnem nastavku so vse strojne in elektronske naprave, v glavnem pa tanki za 5.000 kg goriva. To gorivo bo v glavnem porabljeno, ko bo LEM sedle na Luno. Z Lune bo odletela le kabina (6) nazaj proti okrog Lune krožeči Apolo-kombinaciji. Štirinožnik (7) bo ostal na Luni in služil kot startna ploščad ekspedicijski kabini.

Izredna posebnost obeh raketnih motorjev LEMA je v tem, da se da njun potisk v določenih mejah spreminjati. To se pravi: podobno kot avtomobilist bolj ali manj pospešuje avto s tem, da daje — „gas“, tako bosta tudi oba astronauta mogla spreminjati učinkovitost obeh raketnih motorjev in s tem imela vse možnosti za lep in rahel pristonek na Luni.

Raketni motor Apolo-kombinacije deluje vedna z istom potiskom 9900kg, prav tako delujejo motorji nosilne rakete Saturn stalno z nespremenljivim potiskom, recimo prva stopnja Saturn-V 3.500.000 kg.

Če hočemo razumeti pomen generalke z Apolo-9, moramo poznati načrt

Celotni tovor velerakete Saturn ob startu Apolo-9 je bil 25 m visok stopl. Na vrhu je 5 m dolga reševalna raketa (1), stoječa na nosilnem ogrodju (2). Nosilno ogrodje je zato tako dolgo, da plameni reševalne rakete na morejo poškodovati Apolo-kabine (3). Z njo je združen strojni del (4), 4 m širok valj, s čigar dna štrli velika šoba raketnega motorja. Med dnom strojnega dela (4) in vrhom tretje stopnje, ki je 6,5 m širok valj so napravili nekakšno garažo v obliki priskekanega stožca (5). V to garažo so postavili LEM, ekspedicijsko kabinico (6) in pristajalno ploščad s skrčnimi nogami (7). Priskekani stožec s svojim vrhnjim vencem nosi vso težo Apolo kombinacije in varuje LEM pri odletu skozi ozračje. Na črtežu je odrezan del plašča, tako da je videti LEM kombinacijo v garaži.

rakete z že znanim ogromnim potiskom ameriškega pristanka astronautov na Luno. V bližino Lune se bo pripeljala Apolo-kombinacija s tremi astronauti tako, da bo na vrhu stožca Apolo-kombinacije priklopljena LEM kombinacija. Skozi vrh stožca Apolo-kabine bo po tunelu možen prehod v LEM. Ko bo to štiridelno vozilo zavozilo na krožnico okrog Lune v višini 110 km, bosta dva astronauta zlezla skozi tunel v LEM. V določenem trenutku bosta na rahlo odklopila LEM-kombinacijo od matične ladje, ki bo z enim astronautom enakomerno krožila vsaki dve uri okrog Lune. Astronavta v LEMu bosta nato zavrla nekoliko svoj polet z raketnim motorjem strojnega dela štirinožnika (7) — in se na vidni strani Lune približala njeni površini na 15 km — dobra dvojna višina Aconcague. Ogledovala si bosta izbrana pristajališča in v elipsi tudi v 2 urah obkrožala Luno. Če bo vse nared, bosta po drugi ali tretji obkrožitvi Lune, ko bosta le 15 km nad njeno površino, vnovič vžgala raketni motor strojnega dela, se zavrla in začela približevati Luni. Ko bosta le še 200 m visoko, bosta s pomočjo avtomatičnega pilota imela že čisto neznan hitrost. Praktično bosta obtičala 300 m nad Luno skoraj negibno. Ves ta čas bo seveda gorel raketni motor in zadrževal padec proti Luni. Izbrala bosta lahko v krogu par sto metrov pristajališče in se s pomočjo avtomata spustila niže. Ko bosta le 6 m nad tlemi, bo raketni motor avtomatično ugasnil in LEM bo z rahlim padcem sedel s štirinožnikom na Luno. Vse to in tudi odlet nazaj k matični

Apolo-kombinaciji so krožeč okrog Zemlje preizkusili na poletu Apolo-9.

Povrnimo se nazaj k celotnemu tovoru na vrhu Saturn-V rakete. Videli smo, da mora biti zaradi reševalne rakete Apolo-kabina na vrhu vsega tovara. Zato je izključeno, da bi mogla biti že pri odletu sklopljena z LEMom. Zato so pod dnom strojnega dela Apolo-kombinacije (4) in vrhom 3. stopnje Saturn rakete napravili nekakšno garažo v obliki priskekanega in 7,5 m visokega stožca, ki ima na vrhu premer 4 m, spodaj na dnu pa premer 6,5 m. Plašč te garaže je iz aluminijaste pločevine. V notranjost garaže štrli od zgoraj velika raketna šoba strojnega dela Apolo kombinacije. Pod to pa je v garaži spravljena in pritrjena na zgornjo ploščo tretje stopnje rakete Saturna LEMova kombinacija (6+7), visoka skoraj 6 m. Tehta z gorivom v tankih 17 ton. Je višek današnje tehnične sploh in velja 41 milijonov dolarjev.

Ker stane Saturn V raketa 185 milijonov dolarjev in ker znašajo startni in reševalni stroški 59 milijonov dolarjev, velja polet Apolo 9 v celoti 340 milijonov dolarjev. Tako znatna vsota pa se mora vsaj tehnično in znanstveno obrestovati. Lahko trdimo, da je s poletom Apolo 9 prinesla bogate obresti, saj LEM doslej s posadko še ni bil preizkušen na poletu. Samo enkrat je bil doslej LEM poslan na krožnico okrog Zemlje, a brez posadke in so delovanje njegovih naprav preizkušali z brezžičnimi povelji. Ker je zgrajen samo za polete v brezračnem prostoru

(Nadaljevanje na 4. str.)

ŠOLSKE VESTNIKI

Vodstvo srednješolskega tečaja Ravnatelj Marka Bajuka poroča, da bo poteklo delo v šolskem letu 1969 takole: Vpisovanje: 22. marca ob 15. Pogoj za vpis: za I. letnik spričevalo o dokončani slovenski osnovni šoli in vpis v argentinsko srednjo šolo. Za ostale letnike: predložitev spričevala o končanem nižjem letniku.

Vpisnina: \$ 200.—. Če je v družini več dijakov srednješolskega tečaja, plača prvi \$ 200.— (drugi \$ 100.—, ostali so oproščeni).

Začetek tečaja: 22. marca ob 17 s sv. mašo in uvodno besedo o zadnjem ustoličenju koroških vojvod na Gospodarskem polju. Letos bo poteklo 555 let od tega zgodovinskega dogodka.

Začetek rednega pouka: 29. marca ob 15.30. Vpisovanje v dopolnilni učiteljski kurz srednješolskega tečaja ravnatelj Marka Bajuka bo 22. marca ob 15 v pisarni Zedinjene Slovenije. Pogoj za vpis: spričevalo o končanem 4. letniku srednješolskega tečaja ali tukajšnjega učiteljskega.

POIZVEDBA

Sorodniki iz Slovenije vprašujejo za: Luis Dvojnoč, Buenos Aires 1055 — Ba-suilleno (Entre Ríos). Če kdo kaj ve o njem, prosimo, da sporoči v Dušnopisarsko pisarno, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires.

Pakete za Veliko noč kakor tudi denar najbolje in najceneje pošilja

JADRAN PAK

c. Monte 2049, višina Rivadavia 6400 (omnibus 132 in 223 do Carabobo 700) Uradne ure od 15—19, ob sobotah od 10—12

Pismana naročila kakor tudi poštno nakaznice na

ZDENKA KALEČAK

Casilla Correo Central 340, Es. As. Vse pošiljke so zavarovane. Zahtevajte cenik

Dr. FRANC KNAVS
ODVETNIK

Lavalle 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20
Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Luján, Francia 952
T. E. 735 ali 516

V petek in soboto od 9—13. ure.

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL
CASCANTE

Escribano Público
Pta. baja, ofic. 2
Cangallo 1642 Buenos Aires
T. E. 35-8827

Prav tako prosimo, naj sporoči, kdor ve za naslov Aloiza Nabrgoja, doma iz Proseka pri Trstu, star okrog 60 let, mehanik. V Argentino je prišel leta 1928.

OBVESTILA

Četrtek, 20. marca 1969:

Liga Žena-Mati v San Martinu bo imela redni sestanek ob 18. uri v Slovenskem domu.

Nedelja, 23. marca 1969:

V Slov. domu v San Martinu ob 10. uri dop. občni zbor Dekliškega krožka.

V Slovenski hiši ob 9.30 uri dop. občni zbor društva Zedinjena Slovenija.

V Slomškovem domu tradicionalna tombola.

SE NECESITA

CADETE

17 AÑOS

CON CONOCIMIENTOS COMERCIALES

Papelbolsa

T. E. 923-7583

TOMBOLA

na Pristavi v Castelarju se je vsled slabega vremena preteklo nedeljo prelozila na nedeljo, 16. marca ob 16.

Opozarjamo vse rojake na veliko število dobitkov: 35 lejih in bogatih tombol, najlepša in najvrednejša je orehova spalnica dar podjetja „Grant“ iz Morona. Poleg tega bo še 120 činkvinov in 120 kvatern.

Vsi iskreno vabljeni.

SLOVENSKA HRANILNICA Z. Z. O. Z.

(C. C. SLOGA Ltda.)

Bartolomé Mitre 97

T. E. 658-6574

Ramos Mejía

REDNI OBČNI ZBOR

v soboto, 29. marca 1969, ob 20 v zadržnih prostorih

Dnevni red:

1. Izvolitev dveh overovalteljev zapisnika občnega zbora.
2. Izvolitev volilne komisije.
3. Obravnavanje bilance, izkaza izgube in dobička, poročila upravnega in nadzornega odbora.
4. Volitve odbornikov. Za dve leti: predsednika, namestnika tajnika, namestnika blagajnika, treh svetovalcev in enega namestnika svetovalca. Za eno leto: dveh članov nadzornega odbora.
5. Obravnavanje Pravilnika medsebojnega podpornega fonda.
6. Slučajnosti.

Upravni odbor

Četrtek, 27. marca 1969:

V Slovenski hiši ob 16.30 predavanje ge. Anice Kralj za žene, matere in vzgojiteljice. Vabi Pripravljalni odbor zveze mater.

Nedelja, 30. marca 1969:

V Slovenskem domu v San Martinu slovo od dosedanjega dušnega pastirja in sprejem novega.

Dr. Tone Žužek
ADVOKAT

Uraduje za rojake ob sredah in petkih od 17—19

Na telefonu 47-4852 tudi dopoldne

Lavalle 2331

5. nadstropje, pisarna 10

Ena kvadra od subte. „Pasteur“

Prireditve
v Slovenskem domu
v SAN MARTINU

V nedeljo, 30. marca popoldne:

slovo od dosedanjega
in sprejem novega
dušnega pastirja

V nedeljo, 20. aprila popoldne:

8. oblet. blagoslovitve
Slovenskega doma

V soboto, 24. maja, zvečer:

1. obletnica obstoja
orkestra
„The Goldentones“

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Mios Stare
Redactor: José Kroselj
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Correo
Argentino
Central (B)

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intlectual No. 955.451

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1969: za Argentino \$ 2.700.—. Pri pošiljanju po pošti \$ 2.800.—; ZDA in Kanado 13 USA dolarjev; za Evropo pa 15 USA dolarjev za pošiljanje z avionske pošte. — Evropa, ZDA in Kanada za pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol. Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Es. Aires. T. E. 33-7213

XXII. REDNI OBČNI ZBOR DRUŠTVA
ZEDINJENA SLOVENIJA

Upravni svet društva Zedinjena Slovenija sklicuje XXII. redni občni zbor v nedeljo, 23. marca t. l., ob 9.30 v prostorih Slovenske hiše, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires.

Dnevni red:

1. Izvolitev dveh overovalteljev zapisnika in preštevateljev glasov.
2. Čitanje in odobritev zapisnika prejšnjega občnega zbora.
3. Poročili upravnega sveta in nadzornega odbora ter sklepanje o njih.
4. Izvolitev upravnega sveta, nadzornega odbora in raziščišč.
5. Poveljavljenje sklepa o prevzemu lastninske pravice na Pristavi in določitev novih pooblaščenec za podpis pogodbe.
6. Slučajnosti.

Po določilu 16. člena društvenih pravil bo občni zbor sklepčen ob vsaki udeležbi eno uro pozneje kot je sklican.

Z vsemi pravicami se morejo med seboj zastopati zakonci ter starši in otroci. Pooblaščenec morejo imenovati tudi člani, ki bivajo izven Velikega Buenos Airesa ali jih ovira bolezen ali službena zaposlitev. Pooblaščenec se morajo izkazati s pisanim pooblastilom.

Pred občnim zborom bo v kapeli Slovenske hiše sv. maša za žive in mrtve člane društva.

Upravni svet

V nedeljo, 23. marca 1969, se bo na prijetnem vrtu Slomškovega doma vršila velika TRADICIONALNA

TOMBOLA

Nad 50 bogatih tombol! Več kot 100 činkvinov in 100 kvatern! Glavni dobitek po izbiri: ali moderni TV aparat, ali hladilnik „Bled“, ali radio-kombinado, ali štedilnik infrarajo. Naslednje tombole: moderna ženska in moška kolesa. Glavne dobitke je oskrbelo po nizki ceni ugledno podjetje „Bled“ — g. Pavle Novak. Darujte dobitke, kupujte tablice v predprodaji!

HAFNER: GENERALKA ZA
PRISTANEK NA LUNI

(Nad. s. 3. str.)

ru, ga niso mogli spraviti nazaj na zemljo, da bi ga naknadno pregledali. Ostali so jim le brežično poslani podatki, kako so njegove naprave delovale in kako je ubogal razna povelja.

Prvi resni preizkus LEMA s posadko pa je prinesel polet Apolo 9. 3. marca opoldne je pognala Saturn V raketa 45 ton tehtajoči tvor na krožnico v višini 190 km okrog Zemlje. V Apolo kabini so bili poveljnik James Mc Divitt in kopilot David Scott, oba že vse-miriska veterana ter novinec astronaut, civilist Russell Schweickart, ki je bil določen za pilota v LEMu. Prvotni start je bil določen že za 28. februar, a je bil preložen zaradi obolevnosti pilotov na 3. marec, 2½ minute po startu je že dogorela prva raketna stopnja Saturna in pokurila v 150 sekundah 2 milijona kg petroleja in tekočega kisika. Prazno ohišje prve raketne stopnje je bilo avtomatično odvrženo v višini 65 km, nakar je začela goriti druga raketna stopnja. Gorela je šele komaj 20 sekund, ko je bilo na povelje avtomatskega pilota odstreljeno z vrha Apolo kabine nosilno ogrodje z reševalnimi raketami vred, saj niso bile več potrebne. Ko je dogorela druga raketna stopnja, je bila že v višini 130 km. Avtomatično je bila odvržena in zagorela je tretja raketna stopnja, ki se je pognala s tvorom vred v deseti minuti v krožnico. Ta je bila malo preveč eliptična, zato so jo pol ure kasneje z raketnim motorjem tretje stopnje popravili tako, da je odgovarjala skoraj idealni krožnici.

Okrog Zemlje je torej vozila tretja stopnja Saturn rakete, noseč na

svojem vrhu le še 15 m visoki in 45 ton tehtajoči tvor. Prav na vrhu tvorora je čepela Apolo kabina, v njej pa astronauti brez teže, 2 uri in pol po startu so na krožnici začeli prvi manever. Apolo kombinacija s strojnimi delom vred se je čisto na rahlo odložila od vrha „garaže“, na katerem je slonela ves čas poleta. Ko se je Apolo 9 malce oddaljila od tretje stopnje Saturna, ki je nosila na svojem vrhu še vedno „garažo“ z LEMom, se je na brežičen ukaz najprej odprla „garaža“. Kakor da bi se razvezel cvetlični popek, se je garaža navzgor v štiri liste, ki so omahnili navzdol kakor oveneli cvetni listi in sonce je prvič posijalo na „pajka“ — LEMovo kombinacijo, stoječo še vedno trdno na vrhu tretje raketne stopnje. Apolo 9 je letela malce oddaljena vstric. Prav polagoma se je Apolo 9 začela — leteč ves čas malo pred LEMom — postavljati na glavo, tako da je konica stožca Apolo kabine gledala sedaj proti vrhu LEMA. V tej legi se je Apolo kabina začela previdno in počasi pod kontrolo radarja avtomatično približevati LEMu. Vrh stožca kabine je točno legel v tunel na vrhu LEMA, dokler niso zagrabile sklopke in za trdno povezale med seboj Apolo in LEM kombinacijo. Sklopitev dveh kabin je bila izpeljana v redu. LEM pa je bil še pri-trjen na vrh tretje raketne stopnje. Na brežični ukaz so popustile vezi, s katerimi je bil LEM priklenjen na raketno stopnjo, do tedaj skržene 4 noge štirinožnika so se razkročile in Apolo-LEM kombinacija se je poslovila od nosilne rakete in zaplavala na samostojno pot. Kmalu zatem se je v tunelu odprla avtomatična zaklopka — pot iz ene kabine v drugo je bila prosta. Ta-

ko sklopljeni bosta leteli obe kombinaciji tudi proti Luni, kadar bo šlo zares. Na večer prvega dne je sklopek Apolo-LEM izpeljal prvo znatno spremembo krožnice. S pomočjo močnega raketnega motorja v strojnem delu Apolo kombinacije je elektronski računski stroj avtomatično pognal Apolo-LEM v apogej 290 km, s perigejem pri 243 km.

Noč od 3. na 4. marec so mirno prespali vsi trije, nihče ni bil dežurni. Nad njimi je bdal avtomatični pilot z elektronskim računskim strojem, pa tudi glavna centrala na Zemlji po nepretrgani brežični zvezi. Torej, 4. marca, je bil posvečen mehaničnemu preizkušanju — pajka. Dopoldne so prvič vžgali raketni motor strojnega dela Apolo kombinacije za dve minuti in se pognali še više. Popoldne so ga vžgali kar za 5 minut in prešli na krožnico med 505 in 200 km. Pri tem so močno stresali pajka, da bi videli, kako to prenese in kako avtomatični pilot izravnava sunke. Vse je šlo v redu, vendar so pokurili s tem 12.000 kg goriva od celotnih 17.000 kg. Ta potrata je bila napravljena nalašč, zato da se je kombinacija Apolo-LEM v celoti znatno olajšala, kar bi omogočilo laže in hitreje krmarjenje, če bi bilo treba začeti kako reševalno akcijo.

Sreda, 5. marca, je bila določena za prvi prehod v LEM po tunelu in za preizkus instrumentov in strojev. Dan se je začel z revolucijo Schweickartovega želodca, ki se je pa kmalu umiril, tako da je Schweickart že ob ½ 9 dopoldne lahko splezal skozi tunel v LEM. Uro kasneje je prilezel za njim še Mc Divitt, medtem ko je kopilot Scott ostal v Apolo kabini. Oba sta bila za vsak slučaj oblečena v astronautske obleke. Ko sta vse prekontrolirala, sta

5 ur po prehodu vžgala raketni motor štirinožnika za 6 minut. Razmeroma slabotna potisna sila tega motorja ni težke dvojne kombinacije znatno spravila s tira, tako da je še naprej krožila približno v višini 500 km. Vse je delovalo v redu, avtomatični pilot, pa tudi ročno krmarjenje ni delalo težav. Na večer sta zlezla nazaj v Apolo kabino.

Četrtek, 6. marca, je bil določen za Schweickartov prehod po vsemiru izven kabine in za preizkus 250.000 dolarjev drage astronautske obleke, ki jo bodo nosili lunonavti na Luni. Schweickart je bil vsega skupaj ¾ ure zunaj, snel nekaj plošč in jih spravil v LEM. Bil je zavarovan z vrvjo, s kisikom pa je bil oskrbovan iz nahrbtnika v obleki. Ogrnjen je bil še s posebnim plastičnim ogrinjalom proti nevarnostim sevanja in meteoritov.

Petek, 7. marca, je bil odločilen preizkus LEMA. Že v ranem jutru sta Mc Divitt in Schweickart zapustila „spalnico“ v Apolo 9 in tretjič zlezla po tunelu v LEM. Ko sta izvedla vse kontrole, sta odklopila LEM kombinacijo od Apolo kombinacije. Začelo se je samostojno potovanje LEMA. Pilota sta z vžiganjem raketnega motorja v štirinožniku opravila podoben polet, kot če bi skušala pristajati na Luni. Zaostajala sta vedno bolj za Apolo 9 in se končno oddaljila za 180 km. Zadnjih 25 minut oddaljevanja sta že izgubila iz vida svetlo zvezdo — Apolo 9. Ostala jima je radarska in radio zveza. Takoj nato sta začela vajo povratka, kar bi odgovarjalo odletu z Lune. Odvrgla sta štirinožnik in se z motorjem v dnu ekspedicijske kabine začela približevati Apolo 9. Zopet sta zagledala Apolo in ko sta bila le še 37 km od nje in 17 km pod njo, je Mc

Divitt naravnal kabinico tako, da jo je njen raketni motor pognal še bliže. Pol ure trajajočem približevanju, med katerim je še dvakrat na kratko vžgal motor, je bil že čisto blizu. Z motorjem je še zavrl nekoliko preveliko hitrost LEMA in jo izenačil s hitrostjo Apolo. Letela sta 30 m drug od drugega vstric. 25 minut sta se obe vozili obkroževali, medtem ko so vsi pridno fotografirali nenavadne prizore. Nato se je prav previdno začela približevati Apolo kabina in se sklopila z LEMom. Po 12 urnem živčnem delu v LEMu sta se oba astronauta za vedno poslovila od LEMA, prej pa sta še spravila vanj vso odvišno navlako iz Apolo 9. Ko sta se po tunelu vrnila v Apolo 9, je bil LEM odklopljen za vedno. Z brežičnim ukazom so vnovič vžgali njegov motor, ki je pognal vseмирsko strašilo vstran na svojo pot okoli Zemlje, kjer bo zgorelo v ozračju. 41 milijonov dolarjev je ostalo v vseмирskem prostoru, a generalka za polet na Luno je stodo odstotno uspela, čeprav so bili šele na polovici desetdnevnega poleta.

Zadnjih pet dni so fotografirali, simulirali dolgočasni tridnevni povratek od Lune do Zemlje, popravljali krožnico in uživali uspeh in — izlet. Ko pišem te vrstice, se še vozijo krog Zemlje in jim želim, da bi brez težav v četrtek, 13. marca, pristali na morju.

Zaradi odličnega poteka vseh vaj z LEMom je prav mogoče, da bo poskusni polet do Lune z Apolo 10 odpadel in da bo že maja poletela Apolo 11 in privedla prve majljane na Luno. Bralcem, ki se zanimajo za to, priporočam, da si sedanj pregled izrežejo iz Svobodne Slovenije in ga shranijo. Pri prihodnjem podvigu že zaradi pomanjkanja prostora ne bo mogoče ponoviti vseh številnih podatkov, potrebnih za razumevanje poleta.